Maa- ja metsätalousministeriö
Jord- och skogsbruksministeriet

MMM/Heikki Granholm ja Kirsi Mäkinen

Eduskunnan ympäristövaliokunnan asiantuntijakuuleminen 16.3.2022

Eduskunnan maa- ja metsätalousvaliokunnan asiantuntijakuuleminen 17.3.2022

Asia: HE 27/2022 vp Hallituksen esitys eduskunnalle ilmastolaiksi

Maa- ja metsätalousministeriö kiittää mahdollisuudesta tulla kuultavaksi hallituksen ilmastolakiesityksestä.

Maa- ja metsätalousministeriö (MMM) on ollut mukana valmistelemassa ilmastolain (609/2015) päivitystä ja toimittanut lausunnon ilmastolakiluonnoksesta syyskuussa 2021. MMM:n vastuulla ovat ilmastolain suunnittelujärjestelmän mukaisesti kansallinen ilmastonmuutokseen sopeutumissuunnitelman (10 §) ja maankäyttösektorin ilmastosuunnitelman (12 §) valmistelu, toimeenpano ja seuranta.

Maa- ja metsätalousministeriö haluaa nostaa esille ilmastolakiesitykseen liittyen seuraavat näkökohdat:

- **Esitys on kokonaisuudessa kannatettava**, sillä se pohjautuu paljolti hallitusohjelmassa kirjattuihin lähtökohtiin ja tavoitteisiin sekä nykyisin voimassa olevan lain toimeenpanosta saatuihin alustaviin kokemuksiin. MMM pitää erittäin tärkeänä, että ilmastolaki on edelleen **ns. puitelaki,** joka ohjaa viranomaisten tekemää suunnittelua ja toimeenpanoa, eikä sisällä ns. aineellista lainsäädäntöä toimijoille. Samoin on kannatettavaa, että **kukin ministeriö vastaa edelleen toimialojensa suunnittelusta, toimeenpanosta ja seurannasta.**

- **Lain ja suunnittelujärjestelmän tavoitteet ovat kannatettavia (2 §).** On tärkeätä, että laissa määritellään määrälliset päästövähennystavoitteet päästökauppa- ja taakanjakosektoreille. MMM pitää erittäin tärkeänä, että **maankäyttösektorille ei aseteta määrällisiä tavoitteita laissa**, mutta tavoitteita voidaan asettaa ilmastolain mukaisen maankäyttösektorin suunnitelmassa. Myös sopeutumiseen liittyvät laadulliset tavoitteet ovat kannatettavia.

- Laissa (2 §) esitetään nielujen aikaansaamien poistumien kasvamista vuoden 2035 jälkeen. **Luonnollisten hiilinielujen loputon kasvattaminen ei ole**

mahdollista, mutta **ns. teknologiset nielut** voivat olla käytettävissä jo 2030-luvulla. Siksi yksityiskohtaisissa perusteluissa oleva selostus on tältä osin tärkeä.

- Laissa (2 §) viitataan siihen, että lain ja suunnittelujärjestelmän tavoitteena on myös varmistaa osaltaan Suomea koskevien EU tai kansainvälisten sitoumusten ja velvoitteiden täyttyminen. Tämä on kannatettavaa. Sen sijaan **esitys siitä, että lain tavoitteiden olisi pohjauduttava EU tai kansainvälisiin velvoitteisiin siinä tapauksessa, että nämä olisivat tiukempia, on ongelmallinen erityisesti maankäyttösektorin nielujen osalta.** MMM pitää kannatettavana ja riittävänä (8 §) vaatimusta siitä, että ilmastolain mukaisten suunnitelmien avulla on osaltaan varmistettava EU:n ja kansainvälisten velvoitteiden täyttyminen. Kansallisessa ilmastolaissa ei ole määrällisiä tavoitteita maankäyttösektorille, nieluille eikä poistumille. Sen sijaan EU:n ilmastolainsäädäntö koskien maankäyttöä, maankäytön muutosta ja metsätaloutta (ns. LULUCF-asetus) sisältää monimutkaisia laskennallisia määrällisiä tavoitteita maankäyttösektorille. EU lainsäädäntö muuttuu jatkuvasti ja LULUCF-asetusta ollaan juuri uudistamassa. Nyt esillä oleva lakitekstin muotoilu voisi johtaa siihen, että välittömästi kansallisen ilmastolain voimaantullessa tulisi käynnistää menettely ilmastolain tavoitteiden uudelleen tarkastelemiseksi. Ja vastaavasti, kun uusi EU:n LULUCF-lainsäädäntö saataisiin voimaan (kenties vuonna 2023), kansallisen ilmastolain tavoitteita jouduttaisiin arvioimaan tällöin taas uudelleen. Tämä johtaisi lainsäädännön heikkoon ennakoitavuuteen, jatkuvaan muuttamiseen ja tarpeettomaan hallinnolliseen taakkaan. MMM toi taannoisessa lausunnossaan esille tekstiehdotuksen kuvatun ongelman ratkaisemiseksi. **Nyt käsillä olevaa lakitekstiä (2 §) voitaisiin edelleen hiukan muokata, jotta yllä kuvattu ongelma vältettäisiin**: ”*Jos Suomea sitovaan kansainväliseen sopimukseen tai Euroopan unionin lainsäädäntöön sisältyy edellä mainittuja tiukempia kasvihuonekaasujen päästöjä* ~~*tai poistumia*~~ *koskevia tavoitteita, 1 momentin 1—3 kohdassa tarkoitettujen tavoitteiden on perustuttava niihin.* ”

- MMM korostaa sitä, että kansallinen ilmastolaki kytkeytyy YK:n ilmastosopimukseen ja Pariisin sopimukseen. Globaali ruokaturva on näiden kansainvälisten sopimusten ja velvoitteiden keskiössä. MMM pitää erittäin tärkeänä, että ilmastolaissa on edelleen maininta (8§) siitä, että **suunnitelmien valmistelussa on otettava huomioon niiden mahdolliset vaikutukset kotimaiseen ruokaturvaan.** Käytännössä tämä tarkoittaisi, että maataloustuotantoon liittyvien toimien suunnittelussa ja toteuttamisessa otettaisiin huomioon, ettei kotimainen ruokaturva vaarannu. Lisäksi MMM tuo esille, että **YK:n ilmastosopimus velvoittaa maankäyttösektorin nielujen ja varastojen suojeluun, vahvistamiseen sekä niiden kestävään käyttöön**.

- **MMM pitää kannatettavina ehdotetussa laissa olevia (10§) ilmastonmuutokseen sopeutumissuunnitelman laatimisen aikajännettä ja sisältövaatimuksia.**

- Maa- ja metsätalousministeriön johdolla on syksyllä 2021 käynnistetty **ilmastolain edellyttämän kansallisen ilmastonmuutokseen sopeutumissuunnitelman valmistelu.** Tavoitteena on päivittää nykyinen vuoteen 2022 ulottuva sopeutumissuunnitelma. Suunnitelmassa määritellään tavoitteet ja politiikkatoimet Suomen varautumiseksi muuttuvan ilmaston seurauksiin tällä vuosikymmenellä. Tavoitteena on antaa valtioneuvoston selonteko uudesta kansallisesta sopeutumissuunnitelmasta eduskunnalle 2022 loppuvuodesta.

- MMM pitää lähtökohtaisesti **kannatettavina ehdotetussa laissa olevia (12§) maankäyttösektorin ilmastosuunnitelman laatimisen aikajännettä ja sisältövaatimuksia.** Suunnitelman varsinainen sisältö tulee muuttumaan kokemusten karttuessa eikä laissa ole tarvetta pyrkiä määrittämään liian yksityiskohtaisesti suunnitelman sisällysluetteloa. Lakitekstin sisältövaatimukset on määritelty vaikeaselkoisesti. MMM esittää harkittavaksi, voitaisiinko tekstiä selkiinnyttää esimerkiksi poistamalla tarpeettomana alla olevasta kohta 3:

> Edellä 1 momentin 3 ja 4 kohdassa tarkoitetuissa tiedoissa ja arvioissa esitetään seuraavat asiat:
>
> 1) tiedot taakanjako- ja päästökauppasektorin yhteenlaskettujen kasvihuonekaasujen päästöjen kehityksestä vuodesta 1990;
>
> 2) tiedot maankäyttösektorin kasvihuonekaasujen päästöjen ja poistumien kehityksestä vuodesta 1990;
>
> ~~3) arvio maankäyttösektorin kasvihuonekaasujen päästöjen ja poistumien kehityksestä suunnitelman hyväksymistä seuraavien 10—15 vuoden aikana nykyisten toimien perusteella;~~
>
> 4) arvio maankäyttösektorin kasvihuonekaasujen päästöjen ja poistumien kehityksestä suunnitelman hyväksymistä seuraavien 10—15 vuoden aikana nykyisten ja uusien toimien perusteella;

5) muut kuin 1—4 kohdassa tarkoitetut tarpeelliset seikat.

- Maa- ja metsätalousministeriön johdolla on käynnistetty **hallitusohjelman mukaisen maankäyttösektorin ilmastosuunnitelman laatiminen.** Suunnitelma laaditaan yhteistyössä muiden ministeriöiden kanssa, ja valmisteluaikana kuullaan keskeisiä sidosryhmiä sekä kansalaisia. Maankäyttösektorin ilmastosuunnitelma tulee osaksi uuden ilmastolain mukaista suunnittelujärjestelmää. Toimenpiteiden tavoiteltu nettovaikutus on vähintään 3 Mt CO2 -ekvivalenttia vuodessa vuonna 2035. Tavoitteena on saada suunnitelma toimitettua valtioneuvoston selontekona eduskunnalle ennen kesätaukoa 2022.

- Maa- ja metsätalousministeriö pitää hyvänä, että lakiesitykseen sisältyvät **siirtymäsäännökset (23 §) mahdollistavat voimassa olevan lain nojalla laadittujen suunnitelmien jatkuvuuden**. Siirtymäsäännösten mukaan parhaillaan laadittavan sopeutumissuunnitelman valmisteluun ja sisältöön sovelletaan nykyisen ilmastolain säännöksiä. Lisäksi valmistelussa pyritään huomioimaan lakiesityksen sisältämiä uusia vaatimuksia mahdollisuuksien mukaan.

- MMM pitää erittäin tärkeänä, että lain valmistelun yhteydessä arvioitiin lisääntyvien tehtävien aiheuttamia resurssitarpeita viranomaisille ja viranomaisten toimintaa (luku 4.2.5). **MMM korostaa, että laajentuvat ja uudet velvoitteet erityisesti maankäyttösektorin ilmastosuunnitelman sekä ilmastonmuutokseen sopeutumissuunnitelman valmisteluun, toimeenpanoon ja seurantaan edellyttävät lakiesityksessä mainittujen resurssien toteutumista pysyviin kehyksiin vuodesta 2023 alkaen.** MMM:n osalta lisäresurssitarve on 3 htv + 2 htv ja tämän lisäksi 1 miljoona euroa seurannan kehittämiseen ja toimeenpanoon, arviointeihin ja muihin vastaaviin töihin. Maankäyttösektorin suunnitelman ja ilmastonmuutoksen sopeutumissuunnitelman toimeenpano alueellisesti edellyttää samalla tavalla 12 htv elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksiin.

- **Ilmastolain uudistusta jatketaan vuoden 2022 aikana**. Tarkasteltavana ovat kunnallisten ilmastosuunnitelmien sekä mahdollisen muutoksenhakupykälän sisällyttäminen ilmastolakiin. **Kunnallisten ilmastosuunnitelmien osalta keskeistä tulee olemaan mm. se, sisällytettäisiinkö maankäyttösektori, maatalous ja/tai ilmaston muutoksen sopeutuminen laissa velvoittaviksi kunnallisille toimijoille**. MMM arvioi, että kansallisen sopeutumissuunnitelman tavoitteiden ja politiikkatoimien rinnalla ilmastoriskien hallitsemiseksi ja ilmastokestävyyden varmistamiseksi tarvitaan

yhä suuremmassa määrin konkreettisia toimia eri hallinnonaloilla, alueilla ja kunnissa. MMM pitää täten perusteltuna, että ilmastolain jatkovalmistelussa erityisesti kuntia ja/tai maakuntia koskevan sääntelyn osalta arvioidaan huolellisesti alue- ja paikallistason tarve ja mahdollisuudet ilmastonmuutoksen vaikutuksiin ja seurauksiin varautumisessa.